

O zadosťučinení

Prinášajte teda ovocie hodné pokánia
(Lk 3, 8)

Tak hovoril predchodca Krista Pána na púšti k zástupom ľudu, ktoré prichádzali k nemu a pýtali sa, čo majú robiť, aby dosiahli život večný. Sv. Ján Krstiteľ im prikázal prinášať ovocie hodné pokánia. Ktokoľvek z nás spáchal hriech, hoci by už obsiahol odpustenie, musí robiť pokánia, aby mu bol odpustený aj dočasný trest. Medzi sviatosťou krstu a sviatosťou pokánia je ten rozdiel, že pri krste sa prejavuje samé milosrdenstvo, že tu nám Boh všetko odpúšťa a nič od nás nevyžaduje – v tribunáli pokánia nám odpúšťa hriechy, ale žiada od nás prácu a zadosťučinenie. Týmto spôsobom trestá hriešnika, ktorý pohrdol nadprirodzenými milosťami. Preto máme radi konať skutky pokánia, spájať ich s utrpeniami Ježiša a pamätať na to, že iba vzhľadom na Jeho zásluhy môžeme uzmierniť urazený Boží majestát. V dnešnej náuke vám ukážem, že musíme robiť pokánia aj za hriechy už odpustené. Po druhé, vyratúva práce a dobré skutky, ktorými môžeme zadosťučiniť Božej spravodlivosti.

I.

Viete, že sviatosť pokánia ustanovil Ježiš Kristus na odpustenie hriechov spáchaných po krste. Skutočne – nám tu preukazuje Spasiteľ nekonečné milosrdenstvo, lebo nám odpúšťa všetky hriechy, hoci by boli najstrašnejšie a nespočetné. Kto hodne prichádza k tribunálu pokánia, ten získava stratenú milosť a stáva sa priateľom Boha. Treba najprv poznať svoje hriechy, ich počet a okolnosti, ktoré menia druh hriechu. O toto poznanie sa treba modliť k Duchu Svätému. Kto sa nemodlí pred spoveďou, ten sa vystavuje svätokrádeži, lebo pamäť klame, zlý duch nastavuje človeku osídla, zaslepujú nás vášne a ľudské ohľady, a okrem toho i prázdnota sa tlačí všade, takže dokonca najsvätejšie veci bez účasti Božej milosti vykonávame šablónovito.

Hriechy treba vyznávať bez klamstva, nič nesmieme ukrývať. O túto úprimnosť treba tiež prosieť Boha. Dobrá spoveď je nadprirodzeným dielom, ku ktorému je nutne potrebná Božia milosť, a obyčajným prostriedkom k obsiahnutiu tejto milosti je modlitba.

Treťou podmienkou k platnému prijatiu tejto sviatosti je skrúšenosť, čiže ľútosť, že sme urazili Boha: ľútosť spojená s úprimným rozhodnutím viac nehrešiť a vyhýbať tomu, čo nás môže znovu priviesť k pádu. Táto ľútosť je darom neba, a možno ju získať modlitbou. Nezabúdajme, že bez splnenia tejto podmienky naše spovede nestoja za nič a že kvôli tomu, že mnohí neľutujú, idú do zatratenia. Nedostatok ľútosti spôsobuje, že sa ľudia obviňujú ľahostajným spôsobom, akoby rozprávali nejaký príbeh. Po takejto mizernej spovedi nevidno žiadnu premenu. Ak ste po toľkých spovediach a svätých prijímaniach nedosiahli nápravu, ak z roka na rok upadáte do tých istých chýb, tak sa zamyslite nad tým a proste milosrdného Boha, aby vás uchránil od morálnej slepoty a od večnej záhuby, ktorá je jej morálnym dôsledkom.

Ak sme pomocou Ducha Svätého spoznali svoje hriechy, dobre sme sa z nich vyspovedali, úprimne sme ich oľutovali, tak nám zostáva splniť ešte jedna podmienka – zadosťučinenie Pánu Bohu i blížnemu.

Od začiatku sveta spravodlivosť Božie vždy po odpustení vín vyžadovala ešte dočasné zadosťučinenie. Zadosťučinenie to je trest pre telo alebo pre ducha za to, že sme zhrešili. Tieto dočasné tresty sú čímsi veľmi malým v porovnaní s večnými trestami, ktoré sme si hriechmi zaslúžili. Ak sa nám pokánia, ktoré nám uložil kňaz, zdá ťažké, tak sa pozrite na pokánia svätých

a určite zmeníte svoju mienku. Boh odpustil Adamovi, a predsa tento praotec ľudského rodu robil ťažké pokánie deväťsto rokov [pozemského života]. Prorok Nátan oznámil kráľovi Dávidovi, že mu Boh odpúšťa, a predsa Dávid neprestáva plakať a ľutovať, že zarmútil najlepšieho Pána. Jeho bolestné náreky sa rozliehajú v celom paláci; horkými slzami kropí každodenný chlieb, dokonca v noci, na lôžku, plače – ľútosť ho neopúšťa až po hrob. Peter zhrešil zo strachu a zbabelosti, a hoci mu Božský Majster odpustil to, že Ho zaprel, tak knieža Apoštolov aj napriek tomu plače po celý svoj život – slzy vyryli na jeho tvár brázdy. A čo robí po smrti Spasiteľa Magdaléna? Skryje sa na púšti, plače a celý život robí pokánie, hoci jej Boh odpustil, hoci jasne povedal farizejovi, že sa jej mnoho odpúšťa, lebo mnoho milovala.

Pozrime sa teda, aké pokánie ukladali v prvých storočiach Cirkvi. Ak niekto zbytočne vzýval meno Božie (čo je dnes všeobecným zvykom dokonca u detí, ktoré sa ešte nevedia modliť), tak ho odsúdili na pôst o chlebe a vode na sedem dní. Ak sa niekto radil s veštcami a čarodejníkmi, musel robiť pokánie sedem rokov. Za ťažkú prácu v nedeľu, hoci trvala iba krátko, dávali pokánie na tri roky. Za rozprávanie sa počas svätej omše odsudzovali na pôst o chlebe a vode na desať dní. Kto porušil jeden deň Veľkého pôstu, musel sa za to postiť sedem dní. Ak niekto v nedeľu alebo vo sviatok tancoval pred kostolom, musel robiť pokánie sedem rokov. Kto porušil suché (kántrove) dni, robil pokánie štyridsať dní o vode a chlebe. Za posmievanie sa biskupovi alebo kňazovi, za výsmech z ich náuky, odsudzovali na štyridsať dní pokánia. Ak vinou rodičov dieťa zomrelo bez svätého krstu, uložili im pokánie na tri roky. Za obliekanie a chodenie na plesy počas karnevalu vymierali tri roky pokánia. Ak sa chlapec alebo dievča oddávali nebezpečným tancom, museli robiť pokánie tri roky, a nové porušenie tohto predpisu hrozilo kliatbou. Za nepotrebné cestovanie v nedeľu alebo vo sviatok bolo sedem dní pokánia. Ak sa dievča dopustilo hriechu so ženatým človekom, robilo pokánie desať rokov.

Čím je, drahí moji, dnešné pokánie v porovnaní s tým, ktoré som vymenoval? A predsa Božia spravodlivosť je tá istá, ako bola kedysi. A dnes hriechy sú tak isto odporné v očiach Božích, ako boli v prvých storočiach Cirkvi a zasluhujú si taký istý trest.

II.

Či sa nemáme hanbiť pri spomienke na dávnych kresťanov, ktorí konali také ťažké a dlhé pokánie, zatiaľ čo my nechceme vôbec trpieť za hriechy? „Ale – spýtate sa – akým spôsobom môžeme zadostučiniť Božej spravodlivosti za naše viny?“ Splnením pokánia, ktoré vám uloží spovedník, a tiež pôstom, modlitbou, almužnou a získaním odpustkov.

1. *Pokánie*, ktoré nám uloží kňaz pred rozhrešením, máme prijať s vďačnosťou a radosťou, a potom ho svedomito vykonať. Keby sa nám zdalo, že ho nebudeme môcť vykonať, máme pokorne predložiť svoje dôvody a prosiť spovedníka o zmenu pokánia. Sú však pokánia, ktoré kňaz nemôže a nesmie zmeniť. Patria k nim tie, ktoré priamo smerujú k náprave hriešnika, ako napríklad, pre opilca – zákaz chodenia do krčiem, pre dievčatá – príkaz vyhýbať sa tancom, či pre chlapcov – zlé priateľstvo, pre zlodeja – príkaz napraviť krivdy, či pre návykového hriešnika – príkaz častej spovede. Keby bolo skutočne potrebné zmeniť pokánie, treba o túto zmenu poprosiť toho istého spovedníka, pred ktorým sme si vykonali svätú spoveď, lebo on lepšie pozná stav duše a vie, prečo nám uložil také alebo iné pokánie. Netreba nariekať, ak nám kňaz uloží ťažšie pokánie, treba si pripomenúť, ako strašne Boh trestá odsúdených v pekle. Každý z odsúdených by s radosťou prijal do konca sveta najprísnejšie pokánie, keby sa mohol týmto spôsobom oslobodiť od večného ohňa. Ó, ako málo chápe hriešnik svoje šťastie – šťastie, ktorým je to, že môže zadostučiniť Božej spravodlivosti a uniknúť peklu!

2. Zanedbanie pokánia by svedčilo o veľkej ľahkomyselnosti hriešnika a mohlo by ťažko uraziť Boha. Čo si teda myslieť o tých, ktorí nekonajú pokánie? Ak kňaz niekomu odmietol

rozhrešenie a prikázal mu najskôr istý čas konať pokánie, tak nutne treba toto pokánie vykonať. Kto nespĺní radu spovedníka, tým ukazuje, že nemá ochotu polepšiť sa. Keď príde znovu k spovedi, kňaz mu musí znovu odmietnuť rozhrešenie. Ak by hriešnik dostal rozhrešenie, a z nedbalosti by nevykonal pokánie, smrteľne by zhrešil, zvlášť ak sa spovedal z ťažkých hriechov, a uložené pokánie bolo dosť značné. Mohol dokonca spáchať svätokrádež kvôli neúprimnej ľútosti a nedostatku silného rozhodnutia polepšiť sa. Prirodzene, nemám tu na mysli tých, ktorí svoje pokánie zabudli alebo ho nemohli vykonať v určenom čase – takí hriech nemajú.

Pokánie treba vykonať v celom rozsahu, v určenom čase a nábožne.

V *celom rozsahu*, čiže nemožno nič vynechať z toho, čo nám bolo uložené. Naopak, dokonca by sa žiadalo, aby sme si sami čosi priložili. Sv. Cyprián hovorí, že pokánie sa musí vyrovnávať vine, a liek sa musí prispôbiť chorobe. A aké pokánie nám ukladajú? Pomodliť sa litánie, iné modlitby, dať almužnu, umŕtvovať sa v drobnej veci. Povedzte, či toto drobné pokánie je primerané ťažkosti hriechov, ktorými sme si zaslúžili nekonečné tresty? Sú ľudia, ktorí sa modlia pokánie, pričom sedia alebo chodia, čo sa celkom nehodí. Pokánie sa máme pomodliť na kolenách, iba ak vám kňaz jasne povie, že ho môžete vykonať sediačky alebo za chôdze. Ak ste konali ináč, tak sa máte z toho vyspovedať, a v budúcnosti sa polepšiť.

Ďalej. Pokánie treba vykonať v *určenom čase*. Ak bez dôvodu odkladáte, tak nie ste oslobodení od viny a máte povinnosť vyznať to pri spovedi. Spovedník vám napríklad prikazuje navštíviť Sviatosť Oltárnu hneď po pobožnosti – preto, aby ste nešli do zlého spoločenstva; alebo vám prikáže čosi ubrať z jedla pre umŕtvenie – pretože často hrešíte obžerstvom; alebo vzbudiť si ľútosť – keď ste znovu upadli do dávneho hriechu.

Po tretie, pokánie treba vykonať *nábožne*, s vrúcnyim rozhodnutím nevrátiť sa k dávnyim hriechom. Pod zbožným vykonaním pokánia rozumieme pozornosť a vrúcnosť srdca. Keby ste sa ho pomodlili s dobrovoľnou roztržitosťou, spáchali by ste hriech. Pomodliť sa pokánie nábožne, znamená robiť to s veľkou dôverou, že Boh nám odpustí hriechy pre zásluhy Ježiša Krista, ktorý svojim utrpením a smrťou na kríži zadostučinil za naše viny. Pokánie máme vykonať s radosťou preto, že takýmto ľahkým spôsobom môžeme zmazať hriechy, ktorými sme si zaslúžili večné zatratenie. Keď konáme pokánie, dobre je povedať Bohu: „Bože môj, spájam toto ľahké pokánie s utrpeniami Ježiša Krista, môjho Spasiteľa a Jeho obetou za moje hriechy“. To spôsobí, že naše pokánie bude záslužné a milé Bohu.

Okrem toho pokánie musíme vykonať s úprimnou túžbou zanechať hriechy, hoci nás to malo mnoho stáť, hoci by sme museli kvôli tomu dokonca zomrieť.

Nesmieme sa tiež uspokojovať pokáním, ktoré nám uložil spovedník, lebo ono je veľmi malé v porovnaní s trestami, ktoré sme si hriechmi zaslúžili. Spovedníci nás šetria preto, aby nás neznechutili v práci na spáse duše. Ale ak vám skutočne záleží na vlastnom posvätení, tak si ešte musíte čosi sami pridať k pokániu. Ak ste niekoho pohoršili, máte dávať pozor na seba, aby ste už nikdy nedali blížnemu zlý príklad. Ukážte mu, že teraz ste začali nový život. Ak ste mali nešťastie, že ste zhrešili proti čnosti čistoty, tak umŕtvujte telo pôstmi, spávajte občas na tvrdej, nepohodnej posteli, starajte sa o telo iba natoľko, aby ste mohli žiť a plniť si svoje povinnosti. Ak vám chutia maškrtky, tak si kvôli umŕtvovaniu odrieknite tieto milé veci. Ak ste predtým lichočili telu, tak teraz ho trestajte, lebo ono sa usilovalo zahubiť vašu drahocennú dušu. Ak myslíte na nemravné veci, tak teraz sa prenášajte v myšlienkach z času na čas do krajiny večnej úbohosti, ktorá je pripravená nemravníkom. Ak ste naviazaní na zem, dávajte almužnu, premáhajte závisť, zbavujte sa toho, čo vám nie je absolútne potrebné k životu. Ak ste zanedbávali služby Božie, tak teraz, nakoľko môžete, zúčastňujte sa na pobožnostiach, ktoré konajú vo farnosti, choďte na svätú omšu, na večery, na katechézy, na ruženec – aby nám Boh odpustil previnenia. Ak nám zostane trochu

času pred pobožnosťou, čítajme pre pokrm duše nejakú nábožnú knihu, zvlášť *Životopisy svätých*, z ktorých sa dozvieme, koľko oni priniesli obetí pre svoje posvätenie. Ich príklad nás zahreje a dodá nám odvahy. Počas krátkej návštevy Najsvätejšej Sviatosti prosme o odpustenie hriechov, ktoré sme spáchali počas týždňa. Očisťujme sa od drobných chýb, aby naše modlitby a dobré skutky boli milšie Bohu a priniesli väčší úžitok duši. Ak podliehame zlovyku preklínania, padnime často na kolená a modlime sa túto modlitbu: „Bože môj, nech je Tvoje sväté meno oslávené po všetky veky vekov. Bože, očisť moje srdce i pery, aby nikdy nehovoril to, čo Ťa uráža a čo ma oddeľuje od Teba“. Keď sa vám stane, že kvôli krehkosti znovu upadnete do tohto hriechu, okamžite si vzbudte ľútosť alebo dajte drobnú almužnu chudobným. Keby ste v nedeľu pracovali alebo kupovali či predávali bez nutnej potreby, dajte chudobným almužnu, ktorá prevyšuje zisk, ktorý z toho máte. Ak ste nad mieru jedli alebo pili, uberte si trochu z potravín pre umŕtvenie. Podobné pokánie, spojené so zásluhami Ježiša Krista, bude nielen zadostučinením Božej spravodlivosti, ale uchráni vás pred novými pádmi. Ak budete zachovávať tieto rady, s Božou pomocou sa určite polepšite.

Naozaj – musíme trestať sami seba, lebo vďaka tomu unikáme trestu v budúcom živote. Nebojme sa, že k tomu treba isté obety a sebazaprenia. Lepšie je robiť pokánie tu a teraz, ako znášať tresty v budúcom živote. Nech nás povzbudí k pokániu príklad Ježiša Krista, ktorý pre našu spásu toľko pracoval a trpel. Spomeňme si na mučeníkov, ktorí s radosťou v srdci sa odovzdávali katom. Oživujme si spomienky na tých, ktorých požierajú očistcove plamene, v ktorých biedne duše do posledného haliera splácajú Božej spravodlivosti za hriechy oveľa menšie, ako sú naše. Nakoniec nezabúdajme na to, že za drobné pokánie nás čaká v nebi večná odmena.

2. Už sme spomenuli, že sa môžeme odplácať Božej spravodlivosti ústnou alebo myšlienkovou *modlitbou*, obetovaním Bohu všetkých našich záležitostí, pozdvihnutím srdca k Bohu počas dňa. Dobré je opakovať si počas dňa takýto vzdych: „Bože, Ty vieš, že pre Teba pracujem. Ty si mi prikázal namáhať sa, aby som zaplatil Tvojej spravodlivosti za moje hriechy. Bože, zmiluj sa nado mnou úbohým hriešnikom, ktorý sa toľkokrát búril proti Tebe, Spasiteľovi a Bohu. Nech všetky moje myšlienky a túžby sa vzťahujú na Teba jediného; nech sú To moje skutky milé“. Spasiteľná je aj myšlienka na posledné veci: na smrť, súd a peklo pripravené pre hriešnikov.

3. Možno tiež Bohu zadostučiniť *pôstom*, pod ktorým chápem v širšom význame každé umŕtvenie tela i ducha ako aj zriekanie sa vlastnej vôle, trpezlivé znášanie všetkých krívd a nezaslúženého pohrdania, vzhľadom na lásku Boha, odriekanie si istých návštev, kľáčanie dlhší čas pri modlitbe atď.

4. Povedal som, že môžeme tiež odplatiť Božej spravodlivosti *almužnou* – podľa toho, čo povedal prorok Pánov kráľovi Nabuchodonozorovi: *Preto, kráľu, nech sa ti zapáči moja rada, odčíň svoje hriechy spravodlivosťou a svoje viny milosrdenstvom k bedárom* (Dan 4, 24). Sú rôzne druhy almužny. Jedny sa vzťahujú na telo, ako sytenie úbožiacov, zaodievanie nahých, navštevovanie chorých, ustlatie im lôžka, príprava liekov. Ale oveľa cennejšie sú duchovné almužny, keď s dobrotou a láskou potešujeme smutných, keď im ukazujeme odmenu pripravenú u Boha za utrpenia prijaté z lásky k Nemu, a potom, keď im pripomínáme, že pozemské námahy trvajú iba chvíľu, naopak odmena – sa nikdy neskončí. Duchovná almužna je naučiť umeniu, čiže učiť ľudí, ktorí nepoznajú najzákladnejšie zásady našej svätej viery. Predovšetkým sa to vzťahuje na vás, otcovia, matky, či zamestnávateľia. Kiežby ste len chceli pochopiť, akou je vaša veľkou povinnosťou, aby vaše deti a vaši pracovníci neurážali tak ťažko Boha! Strašná zodpovednosť čaká otcov za to, že ich domáci – z ich viny – žijú v duchovných temnotách a strácajú spásu.

Zamestnávateľia, neodmietajte pracovníkom túto duchovnú almužnu! Na Božom súde sa budete kedysi zodpovedať za to, ako žijú vaši pracovníci. Nech sa vám nezdá, že ste urobili všetko, lebo ste pracovníkom vyplatili odmenu! Vždy sa usilujte, aby sa modlili ranné a večerné

modlitby, aby poznali katechizmus, aby pristupovali k svätým sviatostiam, aby plnili všetky predpisy našej svätej viery. Budú vám za to ďakovať po všetky veky vekov a vydajú svedectvo, že po Bohu ste boli najväčšími dobrodincami a že ich spása je v značnej miere vašou zásluhou. Ó Bože, ako možno pohŕdať ľudskými dušami, ktoré toľko stáli Ježiša Krista! Možno poviete, že keď napomínate domácich a poučujete ich o veciach viery, že oni nielen nechcú poslúchať, ale sa z vás ešte aj vysmieávajú. Je pravdou, že často sa tak stáva, ale nie vždy. Nebuďte zarmútení! So sladkosťou poučujte blúdiacich, a hoci by vaše slová narazili na srdce z kameňa, tak Boh vám odmení vynaloženú námahu. Okrem toho spásne napomenutie neraz začína kľúčiť a prinášať ovocie až neskôr. Tí, ktorí teraz pohŕdajú napomenutím, spomenú si na ne v budúcnosti, použijú ich a budú sa za vás modliť k Bohu.

Dajte im almužnu vašich modlitieb. Zamestnávateľa, musíte sa každý deň modliť za robotníkov. Zle ste robili, ak ste tak nekonali doteraz. Otcovia, matky a zamestnávateľa! Okrem modlitby dávajte svojim deťom a pracovníkom almužnu dobrého príkladu, ktorý bude pre nich sprievodcom do neba. Myslím si, bratia, že týmto spôsobom najlepšie vynahradíte spravodlivému Bohu za hriechy, ktoré už máte odpustené.

Dobrym prostriedkom na tento účel je trezlivé znášanie každej životnej núdze, a teda: bolesti, chorôb, utrpení, chudoby, námah, práce, hladu, chladu, horúčavy, smrti a všetkých smutných udalostí. Beda nám, ak sa budeme rozčuľovať a nebudeme chcieť využiť tieto *m i l o s t i* dobrého Boha! Kto chce uniknúť večným utrpeniam, nech pokojne znáša krátko trvajúce nepríjemnosti. Spojme naše utrpenia s umučením Ježiša Krista, aby z toho oni čerpali svoje zásluhy pre život večný. A nakoniec, odplácajme sa Bohu za naše viny vrúcnou láskou k Nemu, opravdivou ľútosťou za hriechy. Lebo Ježiš Kristus jasne hovorí, že mnoho sa odpúšťa tomu, kto mnoho miloval, a málo tomu, kto málo miloval (pozri Lk 7, 47).

5. Od očistcových trestov nás chránia aj *odpustky*, čerpané z nesmierne bohatých zásluh Ježiša Krista, Najsvätejšej Matky a svätých Pánových. Tieto zásluhy tvoria nevyčerpatelný poklad, od ktorého má kľúče Cirkev svätá. Odtiaľ môžeme čerpať a týmto spôsobom splácať dlhy Božej spravodlivosti – tak ako chudobný čerpá z pokladnice bohatého, aby mohol zaplatiť svoje záväzky. Už viete, že odpustky môžu byť čiastočné alebo úplné. Čiastočné odpúšťajú iba časť trestov. Dosiahneme ich, keď sa modlíme napr. Litánie k Najsvätejšiemu Menu Ježiš alebo Litánie loretánske, alebo *Zdravas Mária, Anjel Pána* alebo úkony viery, nádeje a lásky; ďalej: keď navštevujeme chorých a poučujeme nevedomých. Úplné odpustky zničia všetky tresty, ktoré by sme mali znášať v očistci. Hoci by sme spáchali v živote mnoho ťažkých hriechov, tak po získaní úplných odpustkov, boli by sme oslobodení od očistca, tak ako deti, ktoré zomierajú hneď po krste alebo mučeníci, ktorí položili svoj život za Krista. Takéto odpustky môžu získať členovia sv. ruženca, bratstva Najsvätejšej Sviatosti a pod., ak sa dobre vyspovedajú a prijímú Najsvätejšiu Sviatosť a pomodlia sa predpísané modlitby. Prirodzene, treba nutne byť v stave milosti posväcujúcej, srdečne ľutovať svoje hriechy dokonca všedné a mať silné rozhodnutie viac sa k nim nevrátiť. Drahí bratia! Nechcime byť duchovnými úbožiakmi, keď sa môžeme tak ľahko obohatiť a uniknúť tým očistcovým trestom!

Keď budeme splácať Božej spravodlivosti, musíme tiež vynahradiť krivdy, ktoré sme spôsobili blížnym – na tele i na duši. Mám tu na mysli krivdu spôsobujúce slová, pohŕdavé a nespravodlivé zaobchádzanie s ľuďmi. Ak sme niekomu ukrivdili slovami, poprosme ho o odpustenie a zmierme sa s ním. Ak sme mu ukrivdili tak, že sme bili alebo zmrzčili jeho zvieru za to, že nám urobilo škodu na poli, tak sme zaviazaní napraviť zlo. Môžeme žiadať vynáhradu škody na poli, ale nie pomstiť sa na zvieratách. Ak niekomu uškodíme ohováraním, usilujme sa teraz o ňom dobre hovoriť. Osočovanie treba odvolať pred tými osobami, ktoré ich počuli.

Zamýšľajte sa, či ste nepohoršili nejakým spôsobom deti alebo susedov. Koľko otcov, koľko

matiek, koľko zamestnávateľov pohoršuje svoje deti a svojich pracovníkov, keď sa ráno a večer nemodlia alebo sa modlia počas obliekania alebo sediačky, keď sa neprežehnajú pred a po jedení! Koľkokrát vás vaše deti a vaši pracovníci videli, ako ste sa rúhali a preklínali, alebo ako ste v nedeľu od rána ťažko pracovali! Treba sa skúmať, či ste nespievali zlé piesne, či ste neprinášali domov zlé knihy, či ste nedávali zvrátené rady, či ste nepovzbudzovali k pomste a odplate, či ste vrátili požičané veci, či ste dávali prikázané almužny, či ste vynahradili majetkové krivdy, ktoré spôsobili vaši chudobní, už zomrelí rodičia. Po odpustení hriechu treba napraviť krivdy spôsobené tak na majetku, ako i na dobrom mene, treba sa zmieriť s nepriateľom a preukázať mu takú dobrosrdečnosť, akoby by ste cez celý život žili s ním čo najlepšie. Pokánie treba prijať s ochotou, so zámerom, že ho vykonáme v určenom čase a nábožne. Nešťastia a tresty Božie v tomto živote treba prijímať v odovzdanosti do Božej vôle; treba tiež získavať odpustky. Týmto spôsobom po smrti budeme môcť s dôverou sa postaviť pred Boží tribunál a obdržať večnú odmenu. Amen.